

# SPIS TREŚCI

|                                                                                                         |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>WYKAZ SKRÓTÓW</b>                                                                                    | 11 |
| <b>WSTĘP</b>                                                                                            | 17 |
| <b>Rozdział I</b>                                                                                       |    |
| <b>UWARUNKOWANIA RELACJI PRAWA PRACY I PRAWA UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH</b>                                | 23 |
| 1. Przemiany prawa pracy i ubezpieczeń społecznych                                                      | 23 |
| 1.1. Wspólne korzenie prawa pracy i ubezpieczeń społecznych                                             | 23 |
| 1.2. Prawo pracy po transformacji ustrojowej i powszechny system ubezpieczeń społecznych                | 32 |
| 1.3. Relacje prawa pracy i ubezpieczeń społecznych w społeczeństwie przemysłowym                        | 34 |
| 2. Relacje prawa pracy i ubezpieczeń społecznych w prawie konstytucyjnym                                | 38 |
| 3. Funkcje prawa pracy i prawa ubezpieczeń społecznych                                                  | 49 |
| 3.1. Uwagi ogólne                                                                                       | 49 |
| 3.2. Funkcja ochronna i organizatorska prawa pracy a ubezpieczenia społeczne                            | 54 |
| 3.3. Wspólna funkcja zaspokajania potrzeb materialnych                                                  | 57 |
| 3.3.1. Potrzeby i metody zabezpieczania zaspokojenia potrzeb                                            | 57 |
| 3.3.2. Poziom zaspokajania potrzeb                                                                      | 63 |
| 3.3.3. Rola kryterium potrzeby w ochronie socjalnej pracowników                                         | 73 |
| 4. Prawo pracy i prawo ubezpieczeń społecznych jako dziedziny prawa i nauki                             | 75 |
| 4.1. Wyodrębnienie prawa ubezpieczeń społecznych z prawa pracy                                          | 75 |
| 4.2. Relacja prawa pracy i prawa ubezpieczeń społecznych do polityki społecznej i innych dziedzin prawa | 81 |

|                                                                         |    |
|-------------------------------------------------------------------------|----|
| 5. Charakter związków między prawem pracy a ubezpieczeniami społecznymi | 85 |
| 5.1. Rodzaje związków prawa pracy i prawa ubezpieczeń społecznych       | 85 |
| 5.2. Relacje związane z naturą stosunków prawnych                       | 87 |
| 5.3. Związki funkcjonalne                                               | 89 |
| 5.4. Związki instrumentalne                                             | 93 |
| 6. Wnioski                                                              | 95 |

## Rozdział II

### STOSUNEK PRACY JAKO TYTUŁ UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH 99

|                                                                                           |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Pojęcie tytułu ubezpieczeń społecznych                                                 | 99  |
| 2. Wyodrębnienie pracowniczego tytułu ubezpieczeń społecznych                             | 105 |
| 2.1. Uwzględnianie cech stosunku pracy w prawie ubezpieczeń społecznych                   | 105 |
| 2.2. Uzasadnienie odrębności tytułu pracowniczego w ramach ubezpieczeń społecznych        | 107 |
| 2.2.1. Argumentacja historyczna                                                           | 107 |
| 2.2.2. Właściwości stosunku pracy                                                         | 108 |
| 3. Konstrukcyjna odrębność stosunku pracy od stosunków ubezpieczeń społecznych            | 113 |
| 4. Powstanie stosunku pracy jako przesłanka objęcia ubezpieczeniami społecznymi           | 128 |
| 4.1. Zasada automatyzmu                                                                   | 128 |
| 4.2. Kształtowanie stosunku pracy jako tytułu ubezpieczeń społecznych                     | 136 |
| 5. Zakres podmiotowy stosunku pracy a zakres pracowniczego tytułu ubezpieczeń społecznych | 143 |
| 5.1. Zakres pracowniczego tytułu ubezpieczeń społecznych                                  | 143 |
| 5.2. Zróżnicowanie tytułów ubezpieczeń społecznych pracowników                            | 147 |
| 6. Pracowniczy tytuł ubezpieczeń społecznych w zbiegu z innymi tytułami                   | 149 |
| 6.1. Pojęcie i regulacja zbiegu tytułów ubezpieczeń społecznych                           | 149 |
| 6.2. Miejsce pracowniczego tytułu ubezpieczeń społecznych wśród innych tytułów            | 152 |
| 7. Pobieranie zasiłku macierzyńskiego i przebywanie na urlopie wychowawczym               | 156 |
| 8. Wnioski                                                                                | 161 |

## Rozdział III

### WYNAGRADZANIE ZA PRACĘ A FINANSOWANIE UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH 164

|                                                                                |     |
|--------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Wpływ prawa ubezpieczeń społecznych na kształtowanie wynagrodzenia za pracę | 164 |
| 1.1. Dobór składników wynagrodzenia za pracę                                   | 164 |
| 1.2. Wysokość wynagrodzenia za pracę                                           | 169 |

|                                                                                                                                   |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 2. Finansowanie ubezpieczeń społecznych pracowników                                                                               | 177 |
| 2.1. Pojęcie i rola składki na ubezpieczenia społeczne                                                                            | 177 |
| 2.2. Finansowanie składki a finansowanie innych świadczeń o charakterze socjalnym                                                 | 180 |
| 2.3. Uzasadnianie udziału pracodawców w finansowaniu składki na ubezpieczenia społeczne                                           | 185 |
| 2.4. Kształtowanie finansowania składek na ubezpieczenia społeczne                                                                | 194 |
| 2.5. Rozdzielenie źródeł finansowania składki w regulacji prawnej                                                                 | 196 |
| 2.6. Ekonomiczny ciężar finansowania składki na ubezpieczenia społeczne                                                           | 200 |
| 2.7. Konsekwencje rozdzielenia źródeł finansowania składki na ubezpieczenia społeczne                                             | 202 |
| 2.8. Problem ekwiwalentu finansowania składki na ubezpieczenia społeczne przez pracodawcę                                         | 207 |
| 3. Wysokość wynagrodzenia za pracę a podstawa wymiaru składek i świadczeń                                                         | 211 |
| 3.1. Zależność między wynagrodzeniem za pracę a składką na ubezpieczenia społeczne i podstawą jej wymiaru                         | 211 |
| 3.2. Relacja między wynagrodzeniem za pracę i składką na ubezpieczenia społeczne a wysokością świadczeń z ubezpieczeń społecznych | 221 |
| 4. Wnioski                                                                                                                        | 232 |

## **Rozdział IV**

### **PRAWO PRACY I PRAWO UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH**

#### **WOBEK PRZESZKÓD W REALIZACJI PRAW I OBOWIĄZKÓW PRACOWNIKA W STOSUNKU PRACY**

236

|                                                                                                                                                           |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Wprowadzenie                                                                                                                                           | 236 |
| 2. Wiek emerytalny                                                                                                                                        | 241 |
| 2.1. Osiągnięcie wieku emerytalnego jako konwencjonalna przeszkoda w wykonywaniu pracy                                                                    | 242 |
| 2.2. Pracowniczy tytuł ubezpieczenia społecznego w prawie emerytalnym                                                                                     | 245 |
| 2.3. Wiek emerytalny i prawo do emerytury w prawie pracy                                                                                                  | 255 |
| 2.4. Podsumowanie                                                                                                                                         | 265 |
| 3. Utrata zdolności do pracy                                                                                                                              | 267 |
| 3.1. Pojęcie „utrata zdolności do pracy” – ustalenia terminologiczne                                                                                      | 267 |
| 3.2. Stwierdzenie utraty zdolności do pracy                                                                                                               | 271 |
| 3.3. Pracowniczy tytuł ubezpieczeń społecznych w prawie rentowym                                                                                          | 276 |
| 3.4. Konsekwencje prawa do renty oraz tożsamości orzeczenia o niezdolności do pracy dla celów rentowych z orzeczeniem o niepełnosprawności w prawie pracy | 278 |
| 3.5. Utrata zdolności do pracy na dotychczasowym stanowisku pracy bez nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy                               | 289 |
| 3.6. Podsumowanie                                                                                                                                         | 292 |

|                                                                                                                                                |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 4. Czasowa niezdolność do pracy                                                                                                                | 294 |
| 4.1. Pojęcie czasowej niezdolności do pracy                                                                                                    | 294 |
| 4.2. Stwierdzenie czasowej niezdolności do pracy                                                                                               | 298 |
| 4.3. Prawo pracy w regulacji świadczeń z ubezpieczeń społecznych związanych z chorobą                                                          | 304 |
| 4.4. Usprawiedliwienie nieobecności w pracy                                                                                                    | 307 |
| 4.5. Świadczenia pieniężne należne pracownikowi w związku z czasową niezdolnością do pracy                                                     | 314 |
| 4.6. Rola prawa ubezpieczeń społecznych w określeniu wpływu czasowej niezdolności do pracy na trwanie, rozwiązanie i nawiązanie stosunku pracy | 318 |
| 4.7. Podsumowanie                                                                                                                              | 323 |
| 5. Rodzicielstwo                                                                                                                               | 325 |
| 5.1. Zakres regulacji                                                                                                                          | 325 |
| 5.2. Końcowy okres ciąży przed przewidywaną datą porodu                                                                                        | 328 |
| 5.3. Poród i macierzyństwo                                                                                                                     | 329 |
| 5.4. Fakultatywne uprawnienia związane z rodzicielstwem                                                                                        | 332 |
| 5.5. Podsumowanie                                                                                                                              | 336 |
| 6. Sprawowanie opieki                                                                                                                          | 337 |
| 6.1. Uwagi wstępne                                                                                                                             | 337 |
| 6.2. Konieczność sprawowania krótkotrwałej opieki                                                                                              | 337 |
| 6.3. Finansowanie składek za czas urlopów udzielonych w celu sprawowania długotrwałej opieki                                                   | 340 |
| 6.4. Podsumowanie                                                                                                                              | 342 |
| 7. Wnioski                                                                                                                                     | 342 |

## Rozdział V

### **PRAWO PRACY I PRAWO UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH WOBEC NARUSZENIA OBOWIĄZKÓW PRZEZ STRONY STOSUNKU PRACY**

|                                                                                                                   |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Odpowiedzialność w różnych dziedzinach prawa                                                                   | 348 |
| 2. Odpowiedzialność w prawie pracy                                                                                | 354 |
| 3. Odpowiedzialność w prawie ubezpieczeń społecznych                                                              | 357 |
| 4. Prawo cywilne wobec naruszenia obowiązków stron stosunku pracy powiązanych z ubezpieczeniami społecznymi       | 364 |
| 5. Relacja odpowiedzialności w prawie pracy i w prawie ubezpieczeń społecznych                                    | 373 |
| 6. Zbieg podstaw odpowiedzialności w prawie pracy i w prawie ubezpieczeń społecznych                              | 378 |
| 7. Odpowiedzialność stron stosunku pracy za niewykonanie obowiązków                                               | 384 |
| 7.1. Odpowiedzialność pracodawcy za niewykonanie obowiązków prawa pracy powiązanych z ubezpieczeniami społecznymi | 384 |

|                                                                                                                         |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 7.2. Odpowiedzialność pracodawcy za niewykonanie lub nienależyte wykonanie obowiązków z zakresu ubezpieczeń społecznych | 388 |
| 7.3. Odpowiedzialność pracownika za naruszenie obowiązków prawa pracy powiązanych z ubezpieczeniami społecznymi         | 390 |
| 7.4. Odpowiedzialność pracownika za niewykonanie obowiązków z zakresu ubezpieczeń społecznych                           | 391 |
| 8. Dodatkowe obowiązki i zabezpieczenie wykonania obowiązków                                                            | 393 |
| 9. Odpowiedzialność za wypadki przy pracy i choroby zawodowe                                                            | 398 |
| 10. Wnioski                                                                                                             | 407 |
| <b>ZAKOŃCZENIE</b>                                                                                                      | 412 |
| <b>BIBLIOGRAFIA</b>                                                                                                     | 427 |